

karakteristieke kerken

status nog uitkomst bieden. Maar diezelfde praktijk wijst volgens de organisatie uit dat veel gemeenten liever meewerken aan de sloop van kerkgebouwen voor woningbouw dan dat ze investeren in behoud.

Koren nuanceert deze 'domper' die de Taskforce ervaart. „Alle kerkgebouwen tot

1940 zijn al door het Rijk beoordeeld: ze zijn óf aangewezen als monument, óf om redenen niet op de lijst geplaatst. Daarmee is dit streven van groeperingen die alsnog kerken van vóór 1940 op de rijkslijst willen krijgen, niet heel zinvol. Maar alle kerken van ná 1940 zijn nog nooit beoordeeld en lopen dus gevaar. De uiterst minimale aanwijzing door de minister nu is dan ook een doekje voor het bloeden. De minister zal spoedig met

aanvullend beleid moeten komen om aan te geven dat hij architectuur uit de wederopbouwperiode serieus neemt. Daarbij gaat het dan niet alleen om kerken, maar ook om de vele andere waardevolle gebouwen en ensembles die toen verrezen.”

Ook in Zeeland komen jongere én oude kerkgebouwen in het gedrang. Task Force-secretaris Rob Wolters verwijst onder meer naar de situatie in Hoofdplaat en Goes, waar plannen bestaan voor een interne verbouwing tot appartementencomplex. Door teruglopend kerkbezoek, samenvoeging van kerkgemeenschappen of te hoge onderhoudskosten sluiten ze hun deuren. In het gunstigste geval krijgt het gebouw een andere invulling en blijft de uitstraling aan de buitenkant redelijk intact.

Dat is bijvoorbeeld gelukt met kerken in Zuidzande, Zaamslag en Veere, die tot theehuis dan wel antiekhandel zijn omgedoopt. Andere kerken - zoals in Brouwershaven en Zierikzee - houden het hoofd boven water met de organisatie van uiteenlopende activiteiten, waarbij de nadruk veel-

al ligt op concerten en exposities. Voor sommige gebouwen, zoals de Axelse Ichtuskerk uit 1953, dreigt echter sloop. Het Godshuis wordt sinds 2001 niet meer gebruikt. In dat jaar zijn de gereformeerden samen gegaan met de hervormde gemeenschap.

De problemen rond het behoud van kerkgebouwen worden, zo constateert de Task Force, steeds meer op het bordje van provincies en gemeenten gelegd. „Zonder dat er een gezamenlijke visie is en zonder dat er duidelijke afspraken zijn gemaakt over verantwoordelijkheden en doelstellingen voor religieus erfgoed.” Daarentegen is Zeeland wél goed bezig om het religieus erfgoed op de kaart te zetten, aldus Wolters. In 2005 werd onder regie van de provincie door het SECZ een in-

ventarisatie gemaakt van alle historische kerken en de specifieke problemen waarmee ze kampen.

Coördinator Koren herkent de muur waar de Task Force tegenop botst. Gemeenten zouden kerkbesturen wat hem betreft meer met raad en daad moeten bijstaan voor het behoud van de karakteristieke gebouwen voor het straatbeeld. „Wat dat aangaat, is die kerk van ons allemaal. Nu rust de verantwoordelijkheid vaak op de smalle schouders van een clubje vrijwilligers. Je kan van die mensen niet altijd verwachten dat ze alle kennis en kunde in huis hebben om dit soort monumentale objecten te beheren.”

Daar staat volgens hem tegenover dat kerkbesturen vaak pas op het laatste moment aan de bel trekken wanneer sluiting dreigt. „In zo'n geval staat de wereldlijke gemeente met de rug tegen de muur en wordt meedenken over oplossingen moeilijk.” Het op te richten Platform Historische Kerken moet dergelijke signalen tijdig oppikken en op basis daarvan actie ondernemen, denkt Koren hardop vooruit over de

In de pas weer opgeknapte kerk van Brouwershaven worden vaak exposities gehouden.

mogelijk werkwijze. In het platform zouden vertegenwoordigers van Rijk, provincie, gemeenten en kerkelijke koepels zitting moeten nemen, maar ook bestaande organisaties als de Stichting Oude Zeeuwse Kerken en de Stichting tot Behoud van Kerkelijke Gebouwen in Zeeland.

Koren is voorstander van zoveel mogelijk medegebruik van kerkgebouwen om de kas te spekken voor jaarlijks onderhoud. De inrichting van een bibliotheekfiliaal of VVV-balie is volgens hem zonder al te veel kunstgrepen te realiseren. Dat geldt ook voor ruimte voor concerten en tentoonstellingen. „Er zijn kerken die op dit gebied voortvarend bezig zijn. Al krijgen ze daarmee op jaarbasis maar een paar duizend euro binnen, dat is nog altijd beter dan helemaal niets doen en interen op het eigen vermogen.”

De nieuwe rijkssubsidierегeling, de zogeheten Brim, biedt in de meeste gevallen weinig soelaas, waarschuwd restauratie-architect Erik Jan Brans van het bureau Rothuizen Van Doorn 't Hooft eerder al. Hij heeft oude kerken in Kloetinge, Nisse, Groede en Zierikzee in zijn portefeuille en maakt zich grote zorgen. Uitgangspunt van de Brim is dat gebouwen in goede staat verkeren. De praktijk met kerken wijst echter anders uit, met het gevolg dat de Rijksonderhoudspot nu nog lastiger valt aan te spreken. En bovendien wordt van de subsidievragers een eigen inbreng verlangd van dertig procent van de totale achterstandskosten. Wanneer met hon-

derduizenden euro's of (niet zelden) meer dan een miljoen wordt gerekend, verlaagt dat de drempel allerminst, stelt Koren. Dat de periodieke inspecties van de Monumentenwacht vooral in Zeeuws-Vlaanderen op verdere achteruitgang stuiten, kan volgens hem deels worden verklaard uit de vele katholieke kerken in dat deel van de provincie. De Roomse bouwtraditie hecht aan uiterlijk vertoon met kunstzinnig vormgeven ramen en het vele gebruik van ornamenten. Dat maakt het onderhoud lastiger en duurder.

De kerken uit de wederopbouwperiode hebben een ander probleem, aldus de monumentenman van het SCEZ. „Het zijn vaak compacte bouwsels, met een mindere uitstraling. In principe zijn ze vogelvrij. Dat soort kerken verdwijnt, zonder dat het ooit tot een serieuze waardebeoordeling is gekomen. En dan bedoel ik niet uitgedrukt in geld, maar wat wij als maatschappij belangrijk vinden aan zo'n gebouw. Pas wanneer je dat met elkaar op een rij hebt gezet, kun je op basis van goede argumenten kiezen voor sloop of behoud.

In Zeeland loopt het gelukkig zo'n vaart nog niet, omdat de ontkerkelijking hier in vergelijking met Noord-Brabant en de Randstad minder snel gaat. Door alle spelers binnen een platform met elkaar in gesprek te brengen, kunnen we het beleid wellicht nog tijdig bijsturen.” Voor het behoud van molens, boerderijen en het maritiem erfgoed in Zeeland ijveren al langer koepelorganisaties, billijkt Koren de extra aandacht voor de kerken.

De voormalige kerk in Zuidzande wordt omgebouwd tot tearoom